

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Третякова Т.М.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять та самостійної роботи
(для студентів факультету психології,
політології та соціології)

Одеса
2018

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Соціальна психологія як наука

Предмет та місце соціальної психології в системі наукового знання. Сутність та функції соціальної психіки. Історична ретроспектива та етапи становлення СП. Задачі, функції та категорії СП. Наукові школи в Соціальній психології. Методи досліджень СП.

Наукова парадигма функціоналізму в соціальній психології. Біхевіористичний напрямок в соціальній психології. Психоаналітичний напрямок в соціальній психології. Наукова парадигма когнітивізму в соціальній психології. Гуманістична парадигма в соціальній психології. Інтеракціонізм як науковий напрямок в соціальній психології.

Ключові поняття теми: соціальна психіка, методологія, методика соціальної психології, спеціальні методи, наукова парадигма, інтер- та інтрадисциплінарний підхід, спостереження, опитування, анкетування, інтерв'ювання і співбесіда, контент-аналіз, тестування, оціночна біополяризація, соціально-психологічний експеримент, методи гри, соціально-психологічний тренінг, репрезентативність, надійність, валідність.

Тема 2. Основи соціального мислення

Соціальне мислення та світогляд. «Я» в соціальному світі. Соціальні установки та їх ознаки. Структура та функції соціальних установок (атитюдів). Соціальні переконання та стереотипи.

Я-Концепція особистості. Самосвідомість. Роль самосвідомості у формуванні Я-Концепції. Формування та зміна соціальних установок. Фіксована соціальна установка. Забобони та марновірства у соціальному мисленні.

Ключові поняття теми: Світоглядна картина світу, Я-концепція, реальне Я, ідеальне Я, дзеркальне Я, самосвідомість, соціальні переконання, соціальні думки, соціальні установки, атитюд, домінанта, соціальні стереотипи, заботони і марновірства.

Тема 3. Спілкування як соціально-психологічний феномен

Сутність соціального спілкування. Функції соціального спілкування. Основні сторони спілкування. Просторова організація спілкування. Види та стилі спілкування. Засоби спілкування.

Комунікативна сторона спілкування. Інтерактивна сторона спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Влив стереотипу на процес спілкування. Спілкування в міжособистісних відносинах. Формальне спілкування. Поняття міжособистісної атракції.

Ключові поняття теми: спілкування, психічний контакт, функції спілкування, зовнішня сторона спілкування, внутрішня сторона спілкування, стиль спілкування, засоби спілкування, інтерактивна сторона спілкування, комунікативна, сорона спілкування, перцепція, атракція, соціально-психологічна спільність, зараження, навіювання, переконання, наслідування.

Тема 4. Психологія соціалізації особистості

Особистість в соціально-психологічному дослідженні. Поняття, етапи соціалізації, їх соціально-психологічна сутність. Соціальна нормативність та її структура. Механізми соціалізації. Порухення процесу соціалізації.

Психосоціальна концепція розвитку індивіда за Еріксоном. Сутність та форми прояву девіантної поведінки. Види девіантної поведінки. Делінквентна та аддиктивна поведінка. Життєва позиція як інтегральний

критерій соціалізації

Ключові поняття теми: соціалізація, інтеріоризація, екстраріоризація, соціальні норми, норми-рамки, норми-ідеали, норми-дозволи, норми-розпорядження, норм-заборони, девіантна поведінка, делінквентна поведінка, аддиктивна поведінка, життєва позиція.

Тема 5. Суспільні та міжособистісні відносини

Сутність понять «суспільні та соціальні відносини». Відмінність суспільних (соціальних) від міжособистісних (психологічних) відносин. Соціально-психологічний аспекти вивчення соціальної ролі та статусу. Класифікація міжособистісних відносин. Форми міжособистісних відносин: «на зустріч людям», «від людей», «проти людей».

Аналіз категорії «соціальне». Статичний і динамічний аспекти вивчення міжособистісних відносин. Рольовий набір. Кон'юнктивні та диз'юнктивні відносини. Альтруїзм та егоїзм як форма відносин. Негативізм та конформізм

Ключові поняття теми: соціальні відносини, психологічні відносини особи, міжособистісні відносини, відчуття кон'юнктивні, відчуття диз'юнктивні, рівні спілкування, любов, близькість, дружба і приятелювання, ваблення, альтруїзм, аутизм, байдужість, конформізм, егоїзм, негативізм, неприязнь до інших, конфлікт, ненависть, агресія.

Тема 6. Лідерство як соціально-психологічний феномен

Лідерство як соціально-психологічний феномен. Науково-теоретичні підходи щодо природи лідерства. «Я» - концепція лідера. Типологія та функції лідерства. Особливості політичного лідерства.

Психологія стилів лідерства.

Соціально-особистісні характеристики лідера. Сутність лідерства за Р.

Стогділом («Довідник з лідерства», 1974 р.). Психологічні потреби і мотиви лідера. Влада і авторитет лідера. Стилi лідерської поведінки. Механізми влади лідера. Типи та функції політичного лідерства.

Ключові поняття теми: лідерство, лідер, теорії лідерства, Я-концепція лідера, влада лідера, потреби лідера, мотиви лідера, політичне лідерство, механізми влади лідера, авторитет лідера, стилі лідерської поведінки.

Тема 7. Психологія соціальних ситуацій

Поняття соціально-психологічної ситуації. Класифікація соціально-психологічних ситуацій. Поведінка індивіда в штатно-проблемних ситуаціях. Адаптація як універсальна стратегія ефективної поведінки в соціально-психологічних ситуаціях.

Концепції розгляду соціальних ситуацій. Об'єктивна та суб'єктивна сторони соціально-психологічної ситуації. Класифікація ситуацій за Л. Аргайлом. Класифікація соціальних ситуацій за Е.Берном. Соціально-орієнтована ситуація. Особистісно-орієнтована ситуація. Проблемні ситуації. Ситуативні поведінкові стратегії.

Ключові поняття теми: соціально-психологічна ситуація, структура ситуації, соціально-орієнтована ситуація, особистісно-орієнтована ситуація, ситуації-ритуали, ситуації-ігри, ситуації штатні, ситуації проблемні, екстремальні ситуації, стратегії поведінки в ситуаціях, соціальна адаптація.

Тема 8. Психологія малих соціальних груп

Специфіка соціально-психологічного підходу дослідження малих соціальних груп. Сутність та характерні ознаки «малої групи». Класифікація

малих груп. Психологічні характеристики групової взаємодії. Психологічні процеси в малій групі.

Теорія поля К.Левіна. Композиція групи та корпоративна культура. Статусно-рольова характеристика членів малої соціальної групи. Характеристика поняття «групова динаміка» та її елементи. Фази розвитку малої соціальної групи за А.В. Петровським. Соціометрія як метод вивчення групової динаміки. Види групового впливу (тиску).

Ключові поняття теми: мала група, мікроклімат, інтрагрупова активність, інтергрупова активність, групова динаміка, спрямованість групи, емоційність, склад групи, структура групи, групові процеси, групові норми і цінності, групові заохочення, групові санкції.

Тема 9. Психологія великих соціальних груп

Методологія соціально-психологічних досліджень великих соціальних груп. Типологічна характеристика великих соціальних груп. Психологія етнічних груп. Психологія нації. Соціально-психологічна характеристика класів.

Особливості методології дослідження великих соціальних груп. Класифікація великих соціальних груп. Етнічні спільноти людей. Динамічні компоненти національної психології. Класова теорія К. Маркса, Ф.Енгельса. Соціально-психологічний аналіз політичної партії.

Ключові поняття теми: велика група, рід, етнос, народ, нація, політична партія, соціальний клас, традиції, менталітет, образ життя, національна психіка, структура суспільної психології класів, класові потреби, класові інтереси.

Тема 10. Психологія натовпу

Натовп як велика соціальна група. Психологічні властивості натовпу. Поняття маси та масової поведінки. Психологічні особливості індивіда в натовпі. Механізми управління натовпом.

Етапи формування натовпу. Класифікація натовпу. Соціально-психологічні дослідження паніки. Чинники виникнення панічного натовпу. Засоби впливу на натовп. Мода як форма масової поведінки.

Ключові поняття теми: натовп, маса, механізми формування натовпу, поведінка натовпу, індивідуальність, масовидність психіки, паніка, панічний натовп, засоби впливу на натовп, лідер у натовпі, настрої, агресія.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1: Соціальна психологія як наука

1. Предмет та місце соціальної психології в системі наукового знання
2. Сутність та функції соціальної психіки
3. Історична ретроспектива та етапи становлення СП
4. Задачі, функції та категорії СП
5. Наукові школи в Соціальній психології
6. Методи досліджень Соціальної психології

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Перші європейські соціально-психологічні теорії: психологія народів, психологія мас, теорія інстинктів»;
2. «Наукові парадигми (напрямки, школи) соціальної психології».

Тема 2. Основи соціального мислення

1. Соціальне мислення та світогляд
2. «Я» в соціальному світі
3. Соціальні установки та їх ознаки
4. Структура та функції соціальних установок (атитюдів)
5. Соціальні переконання та стереотипи

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Моя картина світу», «Я» в соціальному світі», «Моя роль в соціальному світі» - на вибір;
2. «Роль стереотипного мислення в соціальній психіці»

Тема 3. Спілкування як соціально-психологічний феномен

1. Сутність соціального спілкування
2. Функції соціального спілкування
3. Основні сторони спілкування
4. Просторова організація спілкування
5. Види та стилі спілкування
6. Засоби спілкування

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Віртуальне спілкування як сучасна форма комунікації»;
2. «Основні аспекти процесу спілкування»

Тема 4. Психологія соціалізації особистості

1. Особистість в соціально-психологічному дослідженні
2. Поняття, етапи соціалізації, їх соціально-психологічна сутність
3. Соціальна нормативність та її структура
4. Механізми соціалізації
5. Порушення процесу соціалізації

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Аналіз соціально-психологічних властивостей процесу соціалізації»
2. «Фактори впливу та агенти процесу соціалізації»

Тема 5. Суспільні та міжособистісні відносини

1. Сутність понять «суспільні та соціальні відносини»

2. Відмінність суспільних (соціальних) від міжособистісних (психологічних) відносин
3. Соціально-психологічний аспекти вивчення соціальної ролі та статусу
4. Класифікація міжособистісних відносин
5. Форми міжособистісних відносин: «на зустріч людям», «від людей», «проти людей»

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Любов врятує світ»;
2. «Агресія як форма захисту».

Тема 6. Лідерство як соціально-психологічний феномен

1. Лідерство як соціально-психологічний феномен
2. Науково-теоретичні підходи щодо природи лідерства
3. «Я» - концепція лідера
4. Типологія та функції лідерства
5. Особливості політичного лідерства.
6. Психологія стилів лідерства

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. Обрати за власним бажанням відомого громадського діяча, політика, музиканта, чи будь-яку особу, яку вважаєте лідером та провести соціально-психологічний аналіз її особистості;
2. «Науково-концептуальні основи лідерства».

Тема 7. Психологія соціальних ситуацій

1. Поняття соціально-психологічної ситуації
2. Класифікація соціально-психологічних ситуацій

3. Поведінка індивіда в штатно-проблемних ситуаціях
4. Адаптація як універсальна стратегія ефективної поведінки в соціально-психологічних ситуаціях

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Типологічна характеристика соціально-психологічних ситуацій»;
2. «Ситуативні поведінкові стратегії».

Тема 8. Психологія малих соціальних груп

1. Специфіка соціально-психологічного підходу дослідження малих соціальних груп
2. Сутність та характерні ознаки «малої групи»
3. Класифікація малих груп
4. Психологічні характеристики групової взаємодії
5. Психологічні процеси в малій групі

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Соціально-психологічний аналіз процесів в малій групі». Можна виконати у вигляді таблиці;
2. «Психологічні властивості трудового колективу».

Тема 9. Психологія великих соціальних груп

1. Методологія соціально-психологічних досліджень великих соціальних груп
2. Типологічна характеристика великих соціальних груп
3. Психологія етнічних груп
4. Психологія нації
5. Соціально-психологічна характеристика класів

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Соціально-психологічний аналіз політичної партії або груп лоббі»;
2. «Роль національного самовизначення для долі країни».

Тема 10. Психологія натовпу

1. Натовп як велика соціальна група
2. Психологічні властивості натовпу
3. Поняття маси та масової поведінки
4. Психологічні особливості індивіда в натовпі
5. Механізми управління натовпом

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. «Соціально-психологічна характеристика панічних станів»;
2. «Соціально-психологічні властивості масовидних явищ».

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1: Соціальна психологія як наука

1. Наукова парадигма функціоналізму в соціальній психології
2. Біхевіористичний напрямок в соціальній психології
3. Психоаналітичний напрямок в соціальній психології
4. Наукова парадигма когнітивізму в соціальній психології
5. Гуманістична парадигма в соціальній психології
6. Інтеракціонізм як науковий напрямок в соціальній психології

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 2. Основи соціального мислення

1. Я-Концепція особистості
2. Самосвідомість
3. Роль самосвідомості у формуванні Я-Концепції
4. Формування та зміна соціальних установок
5. Фіксована соціальна установка
6. Забобони та марновірства у соціальному мисленні

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 3. Спілкування як соціально-психологічний феномен

1. Комунікативна сторона спілкування
2. Інтерактивна сторона спілкування
3. Перцептивна сторона спілкування
4. Влив стереотипу на процес спілкування
5. Спілкування в міжособистісних відносинах
6. Формальне спілкування
7. Поняття міжособистісної атракції

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю.

Тема 4. Психологія соціалізації особистості

1. Психосоціальна концепція розвитку індивіда за Еріксоном
2. Сутність та форми прояву девіантної поведінки
3. Види девіантної поведінки
4. Делінквентна та аддиктивна поведінка
5. Життєва позиція як інтегральний критерій соціалізації

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 5. Суспільні та міжособистісні відносини

1. Аналіз категорії «соціальне»
2. Статичний і динамічний аспекти вивчення міжособистісних відносин
3. Рольовий набір
4. Кон'юнктивні та диз'юнктивні відносини
5. Альтруїзм та егоїзм як форма відносин
6. Негативізм та конформізм

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 6. Лідерство як соціально-психологічний феномен

1. Соціально-особистісні характеристики лідера
2. Сутність лідерства за Р. Стогділом («Довідник з лідерства», 1974 р.)
3. Психологічні потреби і мотиви лідера
4. Влада і авторитет лідера
5. Стилi лідерської поведінки
6. Механізми влади лідера
7. Типи та функції політичного лідерства

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 7. Психологія соціальних ситуацій

1. Концепції розгляду соціальних ситуацій
2. Об'єктивна та суб'єктивна сторони соціально-психологічної ситуації

3. Класифікація ситуацій за Л. Аргайлом
4. Класифікація соціальних ситуацій за Е.Берном
5. Соціально-орієнтована ситуація
6. Особистісно-орієнтована ситуація
7. Проблемні ситуації
8. Ситуативні поведінкові стратегії

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 8. Психологія малих соціальних груп

1. Теорія поля К.Левіна
2. Композиція групи та корпоративна культура
3. Статусно-рольова характеристика членів малої соціальної групи
4. Характеристика поняття «групова динаміка» та її елементи
5. Фази розвитку малої соціальної групи за А.В. Петровським
6. Соціометрія як метод вивчення групової динаміки
7. Види групового впливу (тиску)

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 9. Психологія великих соціальних груп

1. Особливості методології дослідження великих соціальних груп
2. Класифікація великих соціальних груп
3. Етнічні спільноти людей
4. Динамічні компоненти національної психології
5. Класова теорія К. Маркса, Ф.Енгельса
6. Соціально-психологічний аналіз політичної партії

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

Тема 10. Психологія натовпу

1. Етапи формування натовпу
2. Класифікація натовпу

3. Соціально-психологічні дослідження паніки
4. Чинники виникнення панічного натовпу
5. Засоби впливу на натовп
6. Мода як форма масової поведінки

За навчальними питаннями скласти (на вибір): кросворд, схеми або таблицю

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений – 5-е изд., испр. И допол. – М.: Аспект Пресс. 2004. – 365с.
2. Соціальна психологія: навч. посібник: рекомендовано МОН України / Л. Е. Орбан-Лембрик(Альма-матер). Київ: Академвидав, 2005 – 448с.
3. Соціальна психологія: Підручник. / Москаленко В.В. // В.В. Москаленко.– К: Центр навч. літ-ри, 2005. – 624с
4. Соціальна психологія : курс лекцій. Практикум. Хрестоматія / П. А. Козляковський, А. П. Козляковський; ОНЮА. - Миколаїв: Дизайн і поліграфія, 2005 – 424с.
5. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В.// Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид.дім «КМ Академія», 2003. – 288с.
6. Социальная психология: схемы и комментарии. Крысько В. Г.// В.Г. Крысько/ М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 208с.
7. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251с.
8. Психологія організацій та управління : підручник / О. І. Власова, Ю. В. Никоненко. - Київ: Центр учбов. л-ри, 2010. – 398с.
9. Майерс Д. Соціальна психологія: Пер. з англ. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/mayers/index.php
10. Journal of Personality and Social Psychology [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.apa.org/monitor/2021/01/healing-political-divide>